

Rabbi Nuchem Rosenberg

115 Clymer St., Suite #6-E

Brooklyn, N.Y. 11211-6770

Tel.: 718-384-3674

נחום ראזענבערג

רב המקואות

בעמח"ס אש יצאה מחשבון

פה ברוקלין, ניו יארק יצ"ו

בס"ד

Public Notice – לבקשת הרבים

Re. North-West London Mikveh - בנידון המקוה בנארט-וועסט לונדון

Northwest London Communal Mikvah, 40 Golders Green Crescent (car entrance), 42 Golders Green Crescent (pedestrian entrance), London, NW11 7PE, Mikvah Tel. 020 8731 9494

Also Known as: **The New Mikveh in Golders Green**, (Rear of) 923 Finchley Road, Golders Green, London, NW11 7PE

הנני להודיע בשער בת רבים, שהמקוה של הענדאן-עדת פסול מן התורה מפני שנבנה באופן שהוא "כלי בתלוש", והטובלת שמה היא גדה מדאורייתא, והנולדים אחר טבילה שמה הם בני הנדה.

הזקינות שעוד לא טבלו במקוה אחרת המה נדות ואסורות לבעליהן עד שיטבלו במקוה כשירה, ומחויבות לחכות ה' (לאיזה ספרדים ד') ימי טומאה, הפסק טהרה ושבעה נקיים ובדיקות חפיפה וטבילה כמו נשים שעדיין יש להן וסת.

The above-mentioned mikveh is *posul min haTorah* (ritually invalid according to Biblical law), and women that immerse therein, remain *niddah mi'deoraysa* and their children born from this mikve, are *bnei-haniddah* (conceived by a *niddah*). Older women that did not immerse since using this *mikveh* in a kosher *mikveh*, are considered *niddah* and are forbidden to live with their husbands, until they immerse in a kosher *mikveh*, and they have to wait five *unclean* days, *hefsek taharah*, and seven *clean* days, *bdikos*, *chafifa* and *tevilah*.

היות שהי' מותנה ביני ובין המפקח על בנין המקוה מטעם הקהילה, בכתב שאסור להפועלים לעשות מאומה בהעדר נוכחתי, ועכ"ז עבדו על המקוה כשהייתי בביתו בברוקלין, ומעשה שטן הצליח, שמה שבנו כשלא הייתי שמה פסל המקוה בפסול דאורייתא, ועשאו "כלי גדולה ואמבטי בתלוש".

פסול המקוה היה ששפכו את הביטון (concrete) על נייר זפת לבן שהפריד הביטון מהקרקע. (ויש מאות תמונות לאשר את זה). עיין שו"ת מנחת יצחק ח"ה סי' פ"ה, ושו"ת יגל יעקב יו"ד סי' פ"א, (מצורף העתק מהמנח"י והיגל יעקב). ואפי' אם נבנתה ע"ג קרקע ממש יש שסוברים שהיא כלי בתלוש, ומכ"ש אם נבנה ע"ג נייר זפת בלי קביעה בקרקע שפסול לכל הדיעות.

אז בשעת מעשה לא רציתי לסמוך על דעת עצמי כי ידעתי שזה יגרור הקהילה להוצאות עצומות, וגם שלא יהי' שם רב שבקי בהל' מקואות, טלפנתי לשני רבנים מגדולי הדור ששאלתי מהם כל שאלות בהלכות מקואות ובהנהגה, **הגה"צ הרב מאיר ברנסדורפער** זצ"ל, מו"צ בעדה החרדית י-ם, **והגה"צ הרב חנינא אברהם לייטנער** זצ"ל אב"ד מאנטעווידעא, ושניהם הורו שהמקוה פסולה מדאורייתא כדין טבילה בכלי, ואם רוצים לתקן אז אמשיך, ואם לאו אתפטר תיכף ומיד ואשאיר להם מודעה שהמקוה פסולה.

היות שראיתי שאפשר לתקנו בניקל, מפני שזה הי' במבנה החיצון, דהיינו cradlen, בקשתי שיתקנו המעוות, אבל המפקח ענה לי שאשלים עם המציאות שלא ישנה שום דבר. וכתוצאה מזה עזבתי הפרויקט, ושלחתי אז מכתבים למספר רבנים ולהמהנדס והארכיטקט שאני מתפטר מהעבודה וצריכים "רב המכשיר" חדש, ושאסור להם להמשיך העבודה בלי פיקוח "רב המכשיר" שבקי בטיב הלכות מקואות באופן מקצועי. ואעפ"כ הציעו לי מטעם הקהילה, שאמשיך בעבודת המקוה אע"ג שפסול, כדי שלא אבאיש את שמי בלונדון, ועניתי להם שאני דואג יותר שלא להבאיש את שמי לפני הקב"ה.

והמפקח הבליעל הזה, לא די שלא ציית להוראתי, אלא המשיך העבודה וכתב אלי שצר לו שעזבתי, ואם חייב לי איזה הוצאות שאודיע לו, ומאחל לי הצלחה ונחת וכ"ט. ובסוף המכתב כותב ששלח העתק לרבנים בעיר, שבכלל לא היו מערובים בענין בניית המקוה, כי אמרו לי שאין להם ידיעה בהל' מקוואות. ומי יודע כמה עוד פסולים נתהוו אחר שעזבתי המקום.

הכותב בדמע

נחום ראזענבערג

רב המקואות

נ"ב: כבר הי' מעשה בעיר גדולה בנוא יארק, שנתגלה לאחר שלשים ושתים שנה שהמקוה נבנתה על נייר זפת, והרבנים פסקו להרוס אותה ולבנות חדשה.

NORTH WEST LONDON COMMUNAL MIKVAH

10a SHIREHALL LANE, HENDON NW4 2PD
REGISTERED CHARITY NUMBER 1014353

CHAIRMAN
Mr R. L. ROTHSCHILD

Hon. TREASURER

ALL COMMUNICATIONS TO:
Joseph Steinhart
26 Brent Street
Hendon, London, NW4 2ET

18th March 01.

Rabbi N. Rosenberg,
115 Clymer Street,
Apartment 6E,
Brooklyn,
N.Y. 11211-8770,
U.S.A.

Sent by fax to 001 718 388 7584 and by post.

Dear Rabbi Rosenberg, שלום רב

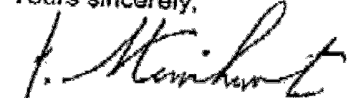
We have received all your faxes including the letter dated Taanis Esther 5761 and also your reply to Mr. Collins of Comprehensive Design.

It is with regret that the committee has learnt of your resignation from your involvement in the building of our new Mikvah. We thank you most sincerely for all your efforts and time spent on this project. If you still have any outstanding expenses on our behalf please do not hesitate to let me know.

On behalf of the committee I wish you every success in all your endeavours and continue with your מעשים טובים for the כלל and derive much נחת from all your precious family.

With kind regards,

Yours sincerely,

Joseph Steinhart
Hon. Treasurer.

Copy to Rabbi E. Halpern שלום רב
Copy to Rabbi P. Roberts שלום רב

The names and addresses of the Employer and Consultants are as follows:

Employer:	North West London Communal Mikvah 26 Brent Street London NW4 2ET Tel: 020 8203 0378
Architect:	Comprehensive Design (London) Limited 235 Regents Park Road London N3 3LF Tel: 020 8346 6069 Fax: 020 8346 6114
Quantity Surveyor:	Anthony Garson Partnership 64 New Cavendish Street London W1M 7LD Tel: 020 7631 0310 Fax: 020 7636 2094
Structural Engineer:	Bunyan Meyer & Partners Ltd. Stanhope House 457 Kingston Road Ewell, Epsom Surrey KT19 0EE Tel: 020 8393 0022 Fax: 020 8393 9423
Services Engineer:	Robert Somerville Associates 30 Market Street Watford Hertfordshire WD1 7AY Tel: 01923 237590 Fax: 01923 234415
Planning Supervisor:	Jeffrey Tribich Esq. Axis CDM Limited Marble Arch Tower 55 Bryanston Street London WC1 7AA Tel: 020 7724 2225 Fax: 020 7724 9033

סימן פה

בענין הנ"ל

להגה"צ הנ"ל

לשם, לגמור את אשר החל בעזה"י, ונתעורר השאלה דלהלן:

שכאשר שברצונם, שיהי כותלי המקוה מעמידים החמים, ע"כ רוצים לעשות ד' כותלים, מאיזה מין נייר, (במין טבלה שחורה ששלח לי דוגמא מזה), וכן למטה בשולח, ואח"כ יחברו באש, את הכתלים ביחד עם שולח, שחמימות האש יתיר אותם לאחדים, ואח"כ כשיהי נגמר כלי מהנייר הנ"ל, ישכנו בתוכו

אחדות"ה כמשפט לאורכי שמו הנהדר, את גי"ה קבלתי, ואף אמנם שמוטרד אני בעת ביותר, במדרות השכחים מאד בעיר גדולה בלי ע"ה, בעניני דיומא, לפני חז"ל, ואני מושאל להם, מ"מ לא אוכל לעבור על דברי כהדג"ק, מלהשיב עכ"פ בקצרה, בנוגע לשאלה העומדת על הפרק, בעיר מקיספארט, שאין שם מקוה כלל, וכהדג"ק ערר אותם ע"ז כמה שנים, ובי"ה שכעת האוינו לרבניו, ונקרא כהדג"ק

צטמקנט, ויתקנו בתוכו הצטמקנט, באופן שיהי אז כותלים (ובדואי גם קרקעותה) של צטמקנט, — והנה יען שהושש כהדג"ק, שלא תצא ח"ו מזה תקלה שיאמרו ששכנו צטמקנט לתוך כלי, ונעשה מקוה בשירה, ויהי נקרא על שם כהדג"ק, ע"כ ביקש כהדג"ק, להשיב תומ"י, אם אפשר לעשות מקוה כזו עכ"פ.

הנה לדעתי מקוה הנעשה באופן הנ"ל, הוי רק כמו למעשה גדולה, שאינה מחוברת לקרקע, ואף אם מחברים אותו לח"י, הוי כמו חקקו ולצסוף קצטו, ועד כאן לא היתיר בש"י עמק שאלה (חיו"ד סי' מ"ז) ובש"י מהרש"ס (ח"א סי' קמ"ה וח"ב סי' ק"ב) צטמקנט, אלא בנוגע לחשש כלי שקצטו ולצסוף חקקו, מטעמים המבוארים שם, וע"י צספרי (ח"ב סי' כ"ב), אצל לא, בנוגע לחקקו ולצסוף קצטו, — ואם נשכיל ע"ה, ע"י עשיית נקב בשולי המקוה, כדודע מדברי הפוסקים בזה, לא מדוחקא אל דוחקא, כי אז נצוה לחשש זוחלין, ומכ"ט צטלו צרוב המקומות, את הרכת המקוה, ע"י צרוא בשולי המקוה, ומכ"י חתי נכנים עצמנו לכתחילה לה, — ונוסף ע"ז החשש מכשול שהזכיר כהדג"ק, שלא ילא תקלה מה לעתיד לצו"כ כנ"ל, — ע"כ לעי"ד לא יעשה כזאת בישראל.

והנראה בזה, דלא ז"ל, אם נעשה מקודם כלי מהנייר, אלא אף אם ישכילו, שלא יחצרו הניירות להדדן, באופן שלא יהי להם תורת כלי, מ"מ אין לעשות כה"ג, דהנה כבר הי' ויכוח בין הח"ס, במקוה שנעשה צלוגדון, לפני יותר משלשים שנה, שנחדש אז לעשות, באופן, שבמקום שאריך להיות המקוה, העמידו דפוס, היינו שתי חיצות מנכרים, ובתוך החלל שבין החיצות, העמידו מוטות צרול מסורגים, וגם צשולים, מוטות כאלו, ועליוהם שופכים הצטמקנט, עד שנשארו המוטות מכוסים מן הצטמקנט, הנשפך בין החיצות, ואח"כ כאשר הצטמקנט מתקשה, מסירים הדפוס, ומותנים עפר סביבם, וקבועים בקרקע, והעיר ע"ז רב אחד, כה"ג מוה"ר יעקב יוסף שפירא ז"ל, לימח, שהוא כלי וצנין צלוגש, כמעשה האומנים, שעושים כלים של צטמקנט גדולים הרבה, ויכולים להעבירם ממקום למקום, והוי כמו כלי שחקקו ולצסוף קצטו, דאפילו אם יכולים לעלול הכלי ע"י שוררים מקרי כלי (שבת

דף פ"ד), וכן גבי הא' שירותא, דהוי מדלי ל"י עשרה צ"ח, דמיקרי כלי (עירובין ד"ב), וכן כאן יכולים לעלול המקואות הללו, יהי צטורה גדול, אצל הוא צאפשר, (ועוד העיר בזה הרבה מטעם הצרול שמעמיד הצטמקנט), והדפוס כ"ז צקוטערס ספר הנקרא צסם, "רשמי שאלה", ונדפס שם ג"כ חשוכה מאת הרב הגאון האבד"ק עארנאפאל ז"ל, בעמח"ס שו"ת חצלת השרון, שאף שמתחילה הסכים להיתרא, משה נפשי הצרנא, מטעם הנ"ל, — אצל שאר ח"ס וצחוכס בה"ל מוה"ר שלי מאשקאוויטש ז"ל משאטן — לונדון, החזיקו בהיתרא, וגם הגאון מוה"ר חיים עזר מוילנא ז"ל, הסכים עמהם, וכן הרב מעארנאפאל ז"ל צחשוכתו צספרו מהד"ת (סי' ל"ג), כתב, כיון שכבר ילא בהיתרא עפ"י גדולי הדור, וכבר נעשה מעשה, חלילה לו לימר איסור, ואמנם מכ"י ע"ז, נתן ק"ח תיקון ע"י נקב כמוליד רמון בשולי המקוה, והוצא צספרי שם, עיי"ש.

והנה כשאני לעלמי צעשיית המקואות פה עירנו, דקדקנו לעשות ע"י צנין לצנים, מחצרים אחת לאחת לקרקע, ואח"כ עזו אותם צצטמקנט, וגם צאספאל, באופן, שאין בזה חשש כלי שחקקו ולצסוף קצטו, ואם משום חשש קצטו ולצסוף חקקו, כבר איתמר בי מדרשא להיתרא כנ"ל, אצל למעשה נודע שעושים מקואות בדרך המכר לעיל, וז"ל ע"ס היתיר בזה, (כי לא ראיתי כתוב עעמם ונימוקם של המחירים הנ"ל ונחזי אן), משום שאף צעשיית בדרך דפוס כנ"ל, מ"מ שולי המקוה, היינו הצטמקנט הנשפך לשולי המקוה, נוגע בקרקע עולם, ומחצבר ע"ס הקרקע, א"כ זה צעלמו הוי כמו קצטו צצנין, וכמו שהציר צדרכי חשוכה (סי' ר"א סי' ר"ו), משו"ת איזה מחצרים, דצטמקנט הוי כמו קצטו צצנין עיי"ש, א"כ אף שאח"כ נעשה הדפוסה בחדפוס, מ"מ הוי שוב כמו קצטו ולצסוף חקקו, ולזה שוב מהני, מש"כ גדולי האחרונים הנ"ל כנ"ל, — וכ"ז היכא דצטמקנט שצשולי המקוה, נוגע בקרקע עולם, אצל אם יש שם דבר המפסיק כמו העצלה הנ"ל, שוב הוי כמו חקקו ולצסוף קצטו, דל"מ רוב היתרים המבוארים שמה, ואין לעשות כן ח"ו כנ"ל. כ"ז כתבתי בהצפוז. והני חותם בכל חותמי צרכות וצברכת רפ"ש ידידו ע"ח.

יצחק יעקב ווייס

סימן פא

להרצ נקיך דיאשדיאר יע"א.

שוכט"ס.

ע"ד שאלתו אשר הליע במקוה שמועץ שם עוקא בקרקע מקום העצילה להמשיך לחוכה מי גשמים ועל פי פקודת חכמי הצנין נחון להם להניח תחת הלימטע של כוחלי העוקא מסביב וכן תחת קרקעוה מין עצלואות עבות כעין נייר „קארנאני“ [זפת] להגין שלא חצוא שום לחלוחית בקרקע ובצדדין שלא חיק להצנינים דשם, ולפי דברת המצינים נמלא כל כוחלי העוקא וקרקעוה הם כדור נפרד בפ"ע בלי שום דיבוק להקרקע וכוחלי הצור ג"י העצלואות המפסיקים צאופן שלולא כווד של דפנות הללו היו יכולין להוציא דפנות הללו עם קרקעיתיה כמו שמוציאין חיצה חיצה שלמה העמונה בקרקע, וע"כ עלה צלצו להסתפק אם אין צד חשש עצילה בכלי שהוא פסול מדאורייתא עד כאן.

הנה במשנה דפרה (פ"ה מ"ט) שחי אצנים שהקיפו זו לזו המים שציניהם מקודשים ע"כ, ומוכה דמה שנדבק ע"י סיד ובפסים היו כלי, וגפסים רגילין לפרש שהוא מה שאנו קורין לעמעטע וכן משמע מה"י הרע"ז שם, ומה המציא בש"י מהרש"ם (ח"א סימן קמ"ה) ועוד במה חשבוהו שחם עמו כל דפנות המקוה וקרקעיתיה צלמעטע יחי אסור לעצול צו דהוי כעוצל בכלי כיון דיכולה להנעל כאלחח, אבל שז חזר צו הרש"ם (צ"ח סימן ק"צ) לפי מה שכתבו לו דבהרצב מקומות עושין כן והגידו לו בשם האומנים שאין צלמעטע יכול להנעל כאלחח מצלעדי האצנים שסביבין, ועפ"י הוא מחזיר לטוב המקולאות צלמעטע, וסמך עוד על ירוק של הש"ך וש"ס ואחרונים דנקצו ולצסוף חקקו מהני חיבורו לקרקע אפילו דאורייתא ודלא כנ"ב, וגם במפתחות (צ"ט סימן ק"צ) הביא האריך צד.

והנה צ"ד אין כאן שום היתר לכאורה משני היתרים הביא כיון שהאומנים מעידים שה"ל צלמעטע" לצד יכול להנעל כולו כאלחח, וגם לא נחצר לקרקע מהמת הפסק העצלואות הביא, ומה שהוא מונח דוחק צדוך הגומא של הצור, בשביל זה לא נחשב עדיין למחצר לקרקע כמחצר צמח"ס יצ"י ושו"ע יו"ד (סימן ר"א סעיף ז) דענין נקב המעברו מחורת כלי וגם קצו צאחן וצ"ך שם (סימן כ"ה) מצואר דקצו צאחן היינו קצורה צאחן עיי"ש, וא"כ ממילא מוכח דקצורה לחוד לא מהני בשבילי שום, וכן מפורש במדרכי בשם רבינו יואל והוצא ג"כ צ"י וש"ך שם (סימן כ"ז) שגם צגיגית שמשוקעת בקרקע לא מהני בכלי שלם, וכן מוכח מחשבות הרשב"א (ח"ג סימן רכ"ב) המוצא צ"י צאורך.

ולפי"ז ל"ל דמשו"כ בש"י הרא"ש (כלל ג"א), והוצא ג"כ צ"י להלכה ג"י הצא להמשיך מים למקוה, דאם צסילתן מחוצר לקרקע או עמון כלו צדוך הקרקע חו לא מקבל עומאה ואינו פוסל המקוה, דמצואר מה דחזא מנייכו מהני, חיבור לקרקע בלי עמון ועמון בלי חיבור לקרקע, היינו דיקא צעמון כולו, משא"כ צנידון המדרכי ירמז"ם וצ"י (סימן כ"ז) שהיא רק משוקעת בקרקע אבל אינו עמון, דהרי עכ"פ לך העליון במקום שנכנסין לעצול צו הוא מגולה, ע"כ לא מהני אם לא ניקב נקב המעברו. ובתשובת מאיר נחיצים, צקוערם מקוה המים, הוצא צ"י חיבור למערה (כלל ג' אות כ"ג) כחז על דברי ש"ך הביא ח"ל: ונראה דאפשר למד כי ה"ד

מה שריתת לדמות להשאלה שנחת"ס חיריד (סי' רי"ב) אינו מן הדומה, וגם מה שהחיר צשו"ת זכרון יחודה צה"ארטעזישע צרינגע" עפ"י חת"ס יו"ד (סימן ר"ד) שהסכים לנ"ב, ג"כ יש לדון צדק עוצא, כי מלצד שהנ"ב צעלמו לא החיר רק דיעבד ולא סמך על סבחרו לעשות כן לכחלול המקוה, חזן להי יש עוד לדון צדק והארכתי צדק צמק"א (לפיל סי' ס"ט, ע, ע"א) וקשה לי לכפול הדברים, וכאן אומר רק צקילור נמך.

לדעתי אם אי אפשר לכם לעשות מעיין גמור היינו לעשות מדרגות למטה צצאר כמו שנוהגין צמדינה „מארמארש" וע"כ חת"ס רואים להצלות המים צצוצה ע"י המלחח „ארטעזיש" כדי שלא יעטרבו העוצלים לרדת למטה, ע"כ זאת חשבו לחפור ה"ארטעזישע צרינגע" מלד אחד של הצאר שיש לכם, והעוקב דהיינו הצאצאן של מקום העצילה יחי מלד השני של הצאר אי מיימן הצאר ואי משמאלו, ומצאר יחי נקב רחב צלצו ללד הצאצאן של מקום העצילה והמים יצואו מן ה"ארטעזישע צרינגע" לחוך הצאר צד שחחמלא וחשפך צקצב שצנגדו לחוך הצאצאן עד מלחח שיעור עצילה ואז יסחמו הנקב [רק זאת לריכין לרקדק לעחים רחוקות כשמי הצאר מחמעטים עד שיורדים למטה מגוצה שיעור המים צצמקום העצילה לריכין אז שהסחימה של הנקב ללד הצאצאן חחי מהודקת יפח צפשתן או גלחמי שלא ע"י דבר המקצ"ע מחשש צוחלין שלא חחלו צחורה מן הצאצאן לחוך הצאר כמו ש"י צ"ד"ח (ח"ב סי' ל"ג) וצשו"ת צ"ש ועוד].

והוצאת המים שאינם נקיים לא יחי על ידי צרחה למטה כי מזה יכול לצוא ח"י חקלה גדולה כאשר צצר חירע שלפעמים צצחיתת הצרחה נכנס אחרי דבר שם צקצב כמו קש וכיוצא צו ואח"כ כשנסתם הצרחה נשאר שם דבר כל דהוא שאינו נראה ואינו נרגש ועי"ז אינו נסחם הצרחה יפח צכידוק והמים צוחלין והוי חשש פסול דאורייתא וצמקומות של היראים והחסידים נצחין מאוד צדק שאין עושין למטה שום נקב להוציא המים רק מוציאין אותו ע"י פלמפע לגמרי עד שהמקום עצילה נעשה ריקן ויבש לגמרי ומקנחין אותו צצמרעטין וצוב פוחחין הנקב שצלד השני למקום הצאר וצאחן משם מים חדשים נקיים מן הצאר מה שנחמלחח מן ה"ארטעזישע צרינגע", וצדק אין שום פקפוק כלל וכלל, ואין כאן שום חשש לא משום נחן סאה ולא משום השקה הנפסקה המצואר צרי"י המוצא צ"ך יו"ד (סימן ר"א סימן ק"י), וחת"ס יו"ד (סימן רי"ב) חשש לה לפעמים להצטרף לשי הרא"ה המוצא שם, ועיין צשו"ת כח"ס יו"ד (סימן ל"ט) ציאור יפח ונפלא לכל זה לחלק צין השקה להשקה ויפח כח הצן וחיקן ד' החת"ס והמקולאות שלו, וצאופן שצחצחי הכל עולה יפח צאחן פקפוק כלל וכלל, כי אפילו אם הי מי ה"ארטעזישע" שאוצין ממש צצאחן לחוך הצאר מקודם לא הי שום חשש שצצר הוכשרו צהשקה עוצה צו אליצא דכ"ע כמובן, והש"י יעבר כל ישראל כחצחי צחולשה רצה ל"ע כאשר נראה מהכתב.

הד"ש

ה"ק חיים מרדכי יעקב גיל
אב"ד דקק"ס

[אמר המגיב שצוצה זו כחז ד' שצושת קודם הסתלקותו ל"ע ציסורים וחולשה גדולה מחמת חליו ל"ע, ז"ע].

מיהו עדיין ל"ט ענ זה משרית הרא"ש (כלל ל"א סי' א') ומקטלגין ה"ל, ודוחק יש לומר שהקטלגין לא הי' בו מ"ס פ"א.

ומיהו אכתי נשאר לנו לדון אם זה מקרי קצבו כיון שהעצלות הן מפסיקין, ולא י"ל דלפי המבואר במשנה דאכלות ה"ל ונחום עירובין (פ"ח ה"ל) דע"פ צטלו בפירוש מהני אפילו במדי דלאו אורחא, ומכ"כ בעצלות ה"ל שדרכם להניחם בצנין וגם צטלו בפירוש דהרי הדבר ידוע שהניחם שם לעולם ומבואר ברש"י עירובין דה' היו כצטלו בפירוש, וממילא נחשבו בעצלות גופא כארעא סמיכתא, וכ"כ ועדיף מיני' מבואר בש"ך (סי' כ"ה) ה"ל צ"ס הב"י דאפילו סתם סיד וגפסים המונח בארץ דינו כארעא סמיכתא, א"כ ממילא לאעמעט הנזכר צו הוי כנזכר בארץ.

מיהו לפי מסקנת ש"ך שם דבעינן ג"כ מירח מן הצדדים צ"ע, ע"כ נראה לי ע"כ צנידון זה ג"כ שיגביהו אח כוחלי לאעמעט למעלה ממקום העצלות ה"ל ושם יהיו כוחלי לאעמעט מדובקים להכותלים היעצ כדרך כל צניני לאעמעט וממילא יהי' שפיר מחובר לקרקע, והגם שבשרית דברי חיים יו"ד (סימן מ"ה) כתב שם דלא מהני חיבור לכותל המחובר לקרקע אלא לקרקע ממש עיי"ש, היינו דוקא הכס שהיה כלי גמור של מחכות, אבל כאן לאעמעט המחובר לכותל נעשה ממש כהוספה על הכותל שהוא ג"כ מינו והיו לאחדים וכארעא סמיכתא, וכלא"כ מביא בש"י מהרש"ם (ת"א סי' ב') כמה חולקים על ס' הד"ח ה"ל, ועוד דנ"ד גם להדי"ח מותר מטעם אחר שלא הי' עליו שם כלי בחלוש והוא חולק על נ"ר ה"ל בספרו ד"ח ת"א (סימן מ"ז) עיי"ש שמהרי"ך ג"כ מכתב ה"ך סברא דכארעא סמיכתא דמיא, וצנליון הספר שלי כנחתי שדברי קדשו מבוארין ממש בחו"ס צ"צ (סי' ע"ב) ד"ה צעיר מיג שחש להדיח וכו' דהכל חלי דדבר שדרכו כך לצטלו שם לעולם דהו עדיף מסתם לינור ומדף של נחומין שאינו דבר המחצטל כ"כ לקרקע עולם להיות כארעא סמיכתא, וגם חידוש צניני שלא נסחיי' בגאון ז"ל מדברי הב"י וש"ך ה"ל גבי סיד וגפסים דכארעא סמיכתא דמיא. וזה מיושב לנכון קושי' הנ"ר משחיפה וע"י דקו"ל חלוש ולבסוף חיבור בחלוש דמיא, דהכא לאו מחורת חיבור אחינן ע"כ רק מטעם דה' גופא הוי כקרקע וכארעא סמיכתא והוי שפיר דמיא דמעין דגם מעין פעמים שהולך ע"ג לרורות ואזנים חלושים ע"כ חורף דבריו על הגליון שם.

ואין לפקפק ולומר דנ"ד דלא יהי' החיבור רק למעלה בק"ה גובה הכתלים ולא למטה שצ"ב לא יהי' נחשד לחיבור, דה' אינו, דהרי הרש"א בחשוכה הביא רא"י דצנין של אבנים הרבה לא הוי כלי ומותר לעבול בחוכו, ממקום של כ"ג שהי' צנן בית הפרוכה ע"ג שער המים כציומא (דף ל"א ע"א) עיי"ש, והנה לפי המבואר במשנה דפרה (פ"ג משנה ג') דקרקע של הר הבית ובעזרות היו חלול תחתיהן מפני קבר הכהים, א"כ ג"כ לא הוי מחוברין לקרקע עולם מלמטה רק מן הצדדים, הגם דיש לדחוק ולחלק דהתם שהי' מחלול גוף אחד עם כל קרקע העולם צטרם שהפרו ועשו החלל תחתיהן ע"כ סגי בנשאר חיבור מן הצד משא"כ צני"ד. וכעין חילוק זה מבואר בצ"ח (סי' מ"ז) לענין מים שאובין שממקום אחר צין מים שנשאבו מאותה מקום והיו מחוברין דלדידהו סגי בחיבור כל שהוא יע"ש, מ"מ מסתבר דלענין חיבור לקרקע אין לחלק בזה, ומ"מ אם אפשר בקל להיות עוב' הי' נראה לי דלכתחלה

נמי נענין קצבה עומאה י"ל דמשקצרו בארץ הרי הוא צענ' מעומאחו, מיהו י"ל דשאלו דין עומאה כ"י, משא"כ לענין שלא יקבל עומאה לריך קביעות גדולה יבמסמרות דיוקא, עכ"ל מאיר נחיצים, וכחצ ע"י בחיבור לטכרה ה"ל: אבל מדברי הרא"ש מבואר להדיא דגם לענין עומאה מה שקצבו בארץ מופיל כמו חיבור גמור עכ"ל.

והנה לכאורה יש להפניה על הני שני שרי עצמות ישראל הגאונים הקדושים הללו, הן על המחיר נחיצים שנראה רק כמסתפק צדד, וציוחר על החיבור לטכרה שחולק עליו מדברי הרא"ש ה"ל, ואין לא הרגישו דממקומו הוא מוכרח, דדברי הש"ך אמורים רק בלידוף הנקיבה של הכלי כשפותח הנוד או כדדי עהרמו, א"כ הרי מפורש להדיא דכלי שלם לא מהני הקבוצה בארץ, מיהו זה יש ליישב דנידון הש"ך מיידי כללי שהי' שלם מחלול ויהי' צו פסול שאזנים ג"כ ע"כ לזה לא הי' מהני מה שקצבו בקרקע כמוש"כ נוצ"ח יו"ד (סימן ק"ע), וכן בש"י אחרי ח"ש (סימן פ"ו) באריכות עיי"ש היעצ, ובחשבות מורי ז"ל בצרי"ב (סימן ר"ו) דד"ה וע"כ מיהו וצמ"כ שם ע"ה"ג צ"ס ס' משנה צורה דכלי קיבול לא מהני כלל קצבו עיי"ש היעצ.

אבל מה דקשיא עובא הוא ממשנה דכלים (פ"ב מ"ה) ורמז"ם: כופה- שקצבו צנדך צנינן גם כן תרחי צנה עליו וגם קצבו, ורמז"ם (פכ"י דכלים ה"א) מבואר דמפרש קצבו היינו צמסמרים דוקא וכו"ז בחו"י"ע שם, וצ"ל לא מהני אפילו צנה וקצבו, ואין לחלק דדוקא בכותל לא מהני מפני שהכותל גופא אינו קרקע רק מחובר לקרקע, דהרי בחשבות הרש"א המוצא צ"י ה"ל סמוך ל"ה הרא"ש ה"ל כי צו"ל: אבל אם הי' מחובר לקרקע צטל הוא לגבי הקרקע ואינו מקצ"ב, ולא עוד אלא אפילו מחובר לדבר המחובר לקרקע כגון טבעה שדלת אינו מקצ"ב כ"י עכ"ל, וצ"ל דה' דבעינן (צ"כ) גבי כופה צנה וגם קצבו משום דלאו אורחא צהי' לקבוע כופה צנדך, וכמחלקין כ"ה"ג באכלות (פ"ו מ"ז) ובסוכה (דף ד' ע"א) ועירובין (פ"ח ע"ב) צין עפר לחנן או חצוצה עיי"ש, וא"כ מוכרח כ"י המחיר נחיצים דלענין עומאה לא מהני מה שהוא משוקע להוד ונקצר בארץ כל שז' אי' מגולה צמקום שנכנסין לעבול צו, יא"כ ה"י"ד לענין עבולה צחוכו אם נחליט דה' הוי כלי.

ואולם נלע"ד דיש מקום להחיר לדין אפילו לשי' הנוצ"י דס"ל דלא מהני דאורייתא קצבו ולבסוף חקקו, דאפשר לומר דע"כ לא מהני קצבו ולבסוף רק צנעש עכ"פ כלי גמור שדרך להשחמש צו גם בחלוש צכלי כזה צלי קרקע, אבל צנידון כזה דכלי נעשה לאעמעט, דדבר ידוע שאין דרך להשחמש בחלוש צכלי גדול כזה ששחיפה לאעמעט מצלי שחכא משוקעת בקרקע מחמת שקרוב להצטר מחמת כווצה צהיחה מקוצלת מחלקים קטנים, ולא דמי לשוקע שצמלע מאבן אחת שזה ראוי להשחמש צה יותר מצלי הצעוי לאעמעט, ואעפ"י שמבואר צרמז"ם (פ"ו דמקואות ה"ד) בקטלגין המקלה מים וצכך דינא (דמס"פ ז') שהי' ג"כ כלי גדול של חרס, מ"מ אכתי לא דמי דהתם אינה צנידכ כ"כ משא"כ צנידון כזה שהי' צנידכ ציוחר, ע"כ י"ל דאין זה מקרא כלי כלל וממילא מהני צה קצבו ולבסוף חקקה גם להצ"צ.

ושור מלאחי כדברי צרמז"ם (ה"ל ע"מ פ"ב ה"ג ופ"ג ה"ג ג' ד') ורצ"ד וכס"מ שם מוכח להדיא דכלי אבן או אדמה הבא צמדח לא הוי כלי רק דינו כאוכל,

נהבשיר מי העבירה ש"י השקה וחיבור אז מי הרעצרוואר
כי מעולם לא נפסנו. ימה שהזכרת בשון מכתבך בשון
השקה, מסיום דברך הבנתי כי הוא בשון מושאל ולא דוקא
ועל אופן זה חסוד תשובתי.

והנה עיקר השאלה מה שראו שהכותל המפסיק בין
הרעצרוואר ועי"ז נתחלחל הכותל גם מעבר השני שלל
חגל המקור אבל רק ליחודה מועט, באופן שכל הגילג
שהיה המקור ריקנית ויבשה לא נחבק נחובה שום מים
ע"י לחודה זה רק מה שנחלחל הכותל קלח מעבר השני
שז לא המקור, וזהו ראי' מהימנה שאין הסדק מעבר אל
עבר ומימנה לא נקראו המים בשם זוחנין כג, וזאת שנית
כי אפי' חל' שהסדק הוא מעג'ע מ"מ אין חזק ננו
מה שזחל מתוך הרעצרוואר לתוך המקור כיון שאינו זוחג
מתוך המקור לתוך הרעצרוואר אלו חורף דברך בשינוי
בשון וקלח ציחור יוחר.

והנה מה שבי' בראשונה שזה לא הוי בנגן זוחנין, חמת
נכון הדבר, והדבר מפורש בש"ע (סימן ר"א
סעיף ג"א) ראפילו אם הנקב מעבר לעבר ומימיו נוטפים
מעט מעט באופן שאין זחילת' ניכרת כש"ר ולא הוי
ככלל צוחלנין, אך מהו נקרא זחילה ניכרת יש בזה מבוכה
גדולה, בתשצ"ן (ח"א סי' מ"ז) כתב דבעין שיהי ניכר
הזחילה לבין, וכן הוא בשו"ת ד"ה (ח"א סי' מ"ז) ושי"ע
בשו"ת מהרש"ם (ח"ב סימן נ"ט ובה"ג סימן רג"ג) אריכות
גדול בזה, ושי"ע בשו"ת נטע שורק (סימן כ"ט) בשם משיל
לדקדק ובשו"ת למורי ערוה"ב (ח"ב סי' ר"א ורי"ב)
במפתחות הספר ובשו"ת אמרי יוסר (סימן קכ"ז וסימן
ק"ל) ובשו"ת פרי השדה (סימן קנ"ו) בחזק נחתי מים,
ובשו"ת לבושי מרדכי תליתאלי (סי' ל' ולי"א) וענין נ"ד
ש"ז לא הוי זחילה, ואפילו לשיטת הגר"א ציחוריו שם
(אות ל"ו) שפקפק על גוף הדין של המחבר (סעיף ג"א)
הי"ל, מ"מ צי"ד שקרוב נודאי שגא ניקב מעג'ע, ואפילו
ניקב, מ"מ זחילתו מועטת מאוד, ולפי"ד דלכ"ע אין בזה
משום זחילה, ושי"ע בשו"ת מהרש"ם (ח"ב במפתחות הספר
סימן נ"ט) מש"כ שם צד הגר"א הללו וצד מורי זלכ"ה
בספרו מקור לעברה על מקורות.

אכן מה דפשוט לך שאפילו חל' דהוי זחילה מ"מ מה
חזק מה שזחל מהרעצרוואר לתוך המקור כיון
שלא זחל מהמקור לתוך הרעצרוואר, דע ק' אכזבי שדין
זה אינו פשוט כ"כ, האומנם שגם דפתי בן הוא להלכה
ללא הוי זחילה אבל פשוט מיהא לא הוי, ויש בזה מחלוקת,
דבספר מי השילוח הוצא בלחם ושמלה (אות ע"ו בנחם)
דמים הנמשכים ממקום אחר לתוך המקור שטובלן בזה
לית לן בזה כיון שמי המקור יש להם ארבעים סאה שהם
באשכול חוץ ממים הללו החללים לחובה והנחיר' הסכים
עמו וכתב דכן מסתבר, וכ"כ בשו"ת ערוה"ב יו"ד נמורי
זלכ"ה (סי' ר"א ורי"ב) בפשיטות, אכן בספרו מקור עברה
(אות קכ"ו) נסתפק בזה שיי"ש, ובבבבבות שם (אות ד')
הביא גם משו"ת מהר"ם שיי"ק יו"ד (סימן ר"ה) לאסור
שי"ש, וכן בסה"ק דברי חיים מקורות (דין ה') כתב ג"כ
דזה מקרי ג"כ צוחלנין, ושם ציחור שגלו הביא ראי' לזה
מד' הריב"ש וכן מרגל צפי העולם שהדי"א איסר כשזחל
ממקום אחר לתוך המקור, והנה הדי"א רומז שם ג"כ
לשו"ת מהרי"ק ובשו"ת מהר"ק מפורש שזה נקרא צוחלנין
שברי מהרי"ק מחיר שם בזה דר"י (מקורות פ"ז מ"ו) אם
היו רגליו של הראשון מוגעים במים משום דרוז המקור

נכון נקב קרקעית המקור בנקב רחב עכ"פ כשפופרת הגוד
והנקב יהי נוקב ויורד גם דרך העגלה המונחת שם עד
הקרקע ממש, ואח"כ יטוין לסחוס את הנקב בצנחא של
עץ שיהי סחוס, ומדובק יפה יפה, אבל אם אי אפשר בכך
רק צנחא מרובה או שהאומנים לא יניחו לעשות כך
מחשש לחלוחית נ"י דיש לסמוך על החיבור של מעלה צלדרי
הכותלים והשי"ת ויללו משגיאות.

אח"כ חזר השאל ושא' דמה מעניותא יש בנקב זה שיעשה
דרך העגלה המונחת שם עד הקרקע ואח"כ
יסחמו, דממ"י אי לא נחשב בנין האעמגעט כלי ח"כ אין
לורך לנקב, ואי נחשב כלי ח"כ מה חופלה בנקב מאחר
ססותמין איתו יפה כמו שהקשה כה"ג בשו"ת מהר"ם שיי"ק
חיר"ד (בסימן קנ"ד) על השואל דשם.

והשבתי דגא דק בזה כלל, הדא דמהר"ם שיי"ק קאי שם
לשי' נ"י דלוסר קצבו ולצו"ה צדאורייתא
דלדידי לא מהני נקב שעשוי על מנת לסחוס, משא"כ הכא
צידדון דיון גם להמהירין קצבו ולצו"ה אין חיישין דזה
לא הוי קצבו כיון דאין לו חיבור לארץ ולכותל כלל, ואעפ"י
שאח"כ עשה לו קלח חיבור נמשלה בדפנות לכותל כפי
מה שכתבתי, מ"מ גם בזה יש קלח פקפוק, חדא אם זה
הוי חיבור כמו צמירה בעיט מן הצלדין במחבר (סעיף ז')
דשם הוי למטה וכאן הוי למעלה, דכאן מתחיל הצנן
מלמטה בלי חיבור ואם נחוש לזה הסברא דזה מקרי כלי
ח"כ כפי דאח"כ כשמדבקו למעלה צלדרי הכותל הוי כמו
קצבו, מ"מ יהא נחשב כאלו חקקו ולבסוף קצבו דפסול,
אבל השתא דעושה צו נקב מתחלה, גם אם נימא דאח"כ
כשסותמו הוי כלי מ"מ זה נעשה לאחר שכבר מודבק נמשלה
צלדין והוי כמו קצבו ולבסוף חקקו, ועוד דגם אם נימא
דגם זה הוי כלי כמו לנ"י צנחא, עכ"פ הוטלנו לשי'
הבית אפרים וחס"ם שהסכים עמו (בסימן ר"ו) דזה
כנ"י בזה ע"ש, וע"כ כתבתי מהיות עוב לעשות כן מחומרה
בעלמא אבל בדלא אפשר או שהיא הולאה מרובה ודאי
דיש לסמוך על מה שנחבאר למעלה דזה לא מקרי כלי כלל.

הכ"ד החותם בחותמי ברכות דושה"ט
ה"ק חיים מרדכי יעקב ג"ל
אב"ד דקק"ס

סימן פב

בעה"י מ"ב למצ"י תרל"ג.

מה נכדו היום כהגלות גלותא אלי מעשה אצטותיך להחבר
מטוב שלומך משלום לימודך בן חרבה וכן חפרון.
[השאר חסר].

(א) ע"ד השאלה אשר הועת לפני הגם כי קדמוך רבנן
ממק"א בכמה שאלות קדומות, מ"מ נחתי לך
דין קדימה יען כי זה תחילה ציאתך לפני במכתב ד"ת
ואידי דחציבא לי אקדימית' צרישא, זה החלי צ"ה.
הנה כפי המוצא לי משאלתך המקור שלכם דכיינו מקום
הענינה יש צלד מעבר לכותל שלב באופן גדול הנקרא
במכתבך „רעצרוואר" אשר יש חמיר בחוכו ערך 22 העקפ"ץ
ל"עטר מים כשרים מי גשמים, וע"י חור שכותל המפסיק
ממשיכין משם מי גשמים לתוך חלל המקור מקום הענינה
כשפותחין הצנחא, וכל השיעור מקור שטובלן צו הוא מאותן
מי גשמים הכשרין הבאים מהרעצרוואר באופן שאין לורך